

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.8.1.3>

TEORETYCZNE PODSTAWY WYKORZYSTANIA ARTYSTYCZNYCH TEKSTÓW ANGLOJĘZYCZNYCH W KSZTAŁTOWANIU KULTURY ESTETYCZNEJ WSPÓŁCZESNEGO STUDENTA

Dmytro Boklakh

*wykladowca Katedry Języków Obcych i Komunikacji Zawodowej
Wydziału Stosunków Międzynarodowych Wschodnioukraińskiego Uniwersytetu Narodowego
imienia Wołodymyra Dala (Ługańsk, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-0691-7034
dmytro.boklakh@gmail.com*

Adnotacja. Anglojęzyczny tekst artystyczny zawiera obok sfery komunikatywnej i społeczno-kulturowej dominantę estetyczną, która warunkuje artystyczne i wartościowe wektory rozwoju współczesnej osobowości. Kultura estetyczna w kontekście nauki języka obcego stanowi tło dla kształtowania ogólnej kultury osobowości na twórczych podstawach oryginalnego tekstu. Badanie obejmuje analizę i syntezę literatury naukowej i metodycznej, filozoficznej, dedukcję jej podstawowych pozycji, konkretyzację i uogólnienie uzyskanych wniosków przedstawionych przez pryzmat podejścia systemowego. Tekst artystyczny w nauce języka angielskiego ma międzykulturowe elementy epoki, styl autora, środki ekspresji językowej, które wytwarzają tworzenie treści językowych i poznawczo-artystycznych związanych z ideałami zmysłowej sfery „piękna”. W ramach uniwersyteckiego nauczania języka obcego kulturę estetyczną studenta kształtuje synteza rodzajów sztuki połączonych właśnie literaturą, co umożliwia aktualizację wszystkich rodzajów aktywności językowej. Autor skupia się na teoretycznym potencjale wykorzystania tekstów artystycznych na lekcjach języka angielskiego do kształtowania gustów artystycznych, zmysłowości, emocjonalności studentów. Perspektywami niniejszej pracy są opracowanie metodyki kształtowania kultury estetycznej studentów szkolnictwa wyższego za pomocą oryginalnych tekstów anglojęzycznych.

Słowa kluczowe: tekst anglojęzyczny, tekst artystyczny, kultura estetyczna, orientacje wartościowe, sfera piękna, emocjonalność, zmysłowość.

AESTHETIC CULTURE FORMATION OF A STUDENT NOWADAYS THROUGH THEORETICAL BASIS OF ENGLISH FICTION TEXTS USAGE

Dmytro Boklakh

*Lecturer at the Department of Foreign Languages
and Professional Communication, Faculty of International Relations
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Luhansk, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-0691-7034
dmytro.boklakh@gmail.com*

Abstract. The fiction English text contains as the communicative as socio-cultural spheres with the aesthetic dominant, which determines the fiction and value vectors of the modern personal development. Aesthetic culture in the study of a foreign language is the background for the formation of a general culture of the individual on the fiction basis through the reception of the original text. The study involves the analysis and synthesis of scientific and methodological, philosophical literature, deduction of its main provisions, concretization and generalization of the findings, expressed through the prism of a systematic approach. The fiction text in the study of English has cross-cultural components of the period, authorial style, and linguistic means of expression, which produce the formation of the actual linguistic and cognitive-artistic content associated with the ideals of the sensory sphere of “beautiful”. The aesthetic culture of a student is formed by the synthesis of artistic types combined with literature, which determines the actualization of all types of speech activity within the framework of a foreign language teaching at university. The author emphasizes that the theoretical potential of literary texts in English classes is very important for the artistic taste formations, sensuality, and emotionality of students. Further research work deals with a methodology for forming the aesthetic culture among higher education students by means of English-language original texts.

Key words: English text, fiction text, aesthetic culture, value orientations, sphere of beauty, emotionality, sensuality.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНІХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Дмитро Боклах

*викладач кафедри іноземних мов та професійної комунікації
факультету міжнародних відносин Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля (Луганськ, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-0691-7034
dmytro.boklakh@gmail.com*

Анотація. Художній англomовний текст уміщує разом із комунікативною, соціокультурною сферами естетичну домінанту, що обумовлює художньо-ціннісні вектори розвитку сучасної особистості. Естетична культура у контексті вивчення іноземної мови постає тлом для формування загальної культури особистості на мистецьких засадах реценції оригінального тексту. У дослідженні використано аналіз і синтез науково-методичної, філософської літератури, дедукцію її основних положень, конкретизацію та узагальнення отриманих висновків, розглянутих крізь призму системного підходу. Художній текст у вивченні англійської мови має крос-культурні компоненти епохи, авторський стиль, засоби мовної виразності, що продукують утворення лінгвального та пізнавально-мистецького змісту, пов'язаного з ідеалами чуттєвої сфери прекрасного. У рамках вузівського викладання іноземної мови естетичну культуру студента формує синтез видів мистецтв, поєднаних саме літературою, що уможливило актуалізацію всіх видів мовленнєвої діяльності. Автор наголошує на теоретичному потенціалі використання художніх текстів на заняттях англійської мови задля формування мистецьких смаків, чуттєвості, емоційності студентства. Перспективи роботи полягають у розробленні методики формування естетичної культури здобувачів вищої освіти засобами англomовних оригінальних текстів.

Ключові слова: англomовний текст, художній текст, естетична культура, ціннісні орієнтації, сфера прекрасного, емоційність, чуттєвість.

Вступ. Студентство XXI ст. втрачає свою індивідуальність і потребу в морально-духовному самовдосконаленні, прагнучи міметично наслідувати масові зразки субкультури, які не мають нічого спільного з гуманістичними цінностями. Література покликана впливати на формування естетичних і духовних начал сучасних студентів, тому має відігравати в цьому важливу роль крізь призму художнього слова саме мовою оригіналу. У вітчизняній педагогіці формування естетичної культури молодого покоління досліджували Н. Барвіна, А. Бовт, А. Гордійчук, О. Гук, Г. Локарева, Лю Сінґін, Ю. Максимчук, Д. Фоменко, І. Ушакова, Г. Шевченко, А. Хохлов. Загальновідомо, що англійська мова не лише є мовою науки, але й презентує багатоманітну палітру літературних текстів, що психологічно впливають на читача, орієнтують на вишуканий естетичний смак, унікальне розуміння неперевршеності прекрасного в дійсності. Сучасні українські й зарубіжні методисти рекомендують здійснювати процес викладання іноземної мови з використанням мистецьких творів задля формування соціокультурної компетентності студентів (Ф. Гілберт, С. Ніколаєва, П. Корріган, Х. Віддоусон). Закономірно, що навчання англійської мови здобувачів вищої освіти необхідно організувати крізь естетичний контекст художніх творів, адже вони уміщують необхідний варіант літературної мови, тому сприятимуть вивченню самої мови та усвідомленню крізь мову сутності прекрасного в комунікативному дискурсі. Отже, метою пропонованої роботи є теоретичне обґрунтування використання художніх англomовних текстів для формування естетичної культури студентів ВНЗ.

З огляду на мету роботи необхідним є окреслення таких взаємопов'язаних **завдань**:

- 1) з'ясувати особливості автентичного тексту в контексті вивчення англійської мови;
- 2) визначити ключові аспекти естетичної культури студента;
- 3) теоретично охарактеризувати естетичний потенціал англomовних художніх творів;
- 4) змодельовати дидактичні аспекти у формуванні естетичної культури студентів засобами оригінальних текстів.

Методологічною основою роботи є аналіз і синтез науково-методичної літератури, дедукція в одержанні висновків на основі загальних положень опрацьованих джерел щодо потенцій англomовного художнього тексту для розвитку естетичної культури, конкретизація та узагальнення отриманих результатів, що досягнуто завдяки системному підходу як об'єднувальної структурі теоретичних засновків.

Результати та їх обговорення. Останнім часом у методиці викладання іноземних мов набуває актуальності текстоцентричне навчання, в основі якого лежить текст як широкий продуцент, масив інформації, покликаний створити реальне (уявне) середовище спілкування, забезпечуючи соціокультурну інтеракцію видів мовленнєвої діяльності (Т. Лопатухіна О. Федорцова, С. Швачко). Текстоцентрична стратегія в навчанні іноземної мови пов'язана передусім з використанням лінгвокраїнознавчих автентичних текстів. Р. Гришкова наголошує на необхідності аналізу країнознавчого матеріалу студентами, бо він має потенційні можливості моделювання в аудиторії культурного простору, занурення в який відбувається за принципом діалогу культур і цивілізацій, що постійно розширюється (Гришкова, 2015: 99). На переконання О. Тарнопольського, тільки автентичні тексти здатні типово репрезентувати теми та ситуації іншомовної комунікації, повно розкриваючи їх предметний зміст (Тарнопольський, 2019: 127). Однак запевнимо, що це стосується лише побутового або професійного іншомовного спілкування, яке занурене більшою мірою в життєві потреби комуніканта. Важливістю набуває робота з художніми текстами іноземною мовою, адже вона наповнена культурно-мистецькою лексикою, спрямованою на поетичне світовідчуття, породжуючи насичені зорово-слухові уявлення. О. Бевз зазначає, що фрагмент тексту, фраза, граматична форма мають потенційну здатність вплинути на читачке сприйняття, викликати певну психологічну реакцію, яку можна назвати естетичною, значущою та емоційно насиченою (Бевз, 2014: 125). Відзначимо, що інформація літературного тексту взагалі обумовлює наявність естетичної сфери як складника загальної культури людини, мистецької ерудованості. Англomовна література фактично складає той гіперкультурний простір, який покликаний доповнити комплекс автентичних текстів на заняттях іноземної мови й націлений на реценцію характерів героїв, вишуканих описів ландшафту, інтер'єру, екстер'єру, пристрасних діалогів, проблематики, зображально-виражальних засобів тощо задля проникнення у вишуканий мистецький світ прекрасного.

І. Кант розуміє естетику як «науку про правила чуттєвості взагалі» (Кант, 2000: 77), де «світ сприймається у своїй свободі та вищій представленій гармонії, де поняття свободи має зробити дійсною у чуттєвому

світі визначену його законами мету» (Новейший философский словарь, 2003: 1238). Окреслене розуміння є основою подальшого осмислення естетики у гуманітаристиці та залишається актуальним водночас. Для з'ясування змісту поняття «естетична культура студента» звернемось до сучасних досліджень вітчизняної педагогіки. Так, В. Папушина вкладає в це поняття систему виховання, спрямовану на вміння сприймати та перетворювати дійсність за законами краси (Папушина, 2015: 133). М. Вишневецька називає естетичною культурою особистості «сегмент загальної культури, що відображає поєднання якостей, компетентностей та духовних цінностей» (Вишневецька, 2019: 99). О. Гук наголошує на тому, що обов'язковим складником естетичної культури студента є емоційна забарвленість інтелектуальних процесів елементами захоплення (Гук, 2013: 195). Лю Сінґтін констатує, що естетична культура студента уміщує комплекс норм, цінностей світогляду особистості, її мистецькі переконання, творчу активність, самовдосконалення (Сінґтін, 2017: 34). Отже, проаналізувавши теоретичні дослідження, визначимо, що естетична культура студента – це динамічна система соціальних, індивідуальних цінностей для розуміння імперативів прекрасного крізь емотивне пізнання мистецького світу, на відміну від раціоналістичної рецепції фактів дійсності. Основу естетичної культури складають постійний розвиток творчої уяви, еволюція поглядів, рефлексія суб'єкта над літературним текстом, пошук форм вираження художнього бачення, пов'язаних як з мовними засобами, так і з проектною технологією, інсценізацією тощо.

Образ людини, який сьогодні формується у вищій школі, передбачає слідування ідеалам та віруванням, диференціацію інтересів і потреб за певною ієрархією життєвих цінностей (Козьменко, 2021: 261), покликаних орієнтувати молоду особистість на філософське розуміння дійсності завдяки долученню до сфери естетики як витонченого носія мистецької досконалості, гармонії світопорядку, тому студенти повинні мати достатній рівень розвитку сприймання художньої мови, її кольору, звуку, доступних у письменницьких творах. Цілком вірогідно, що цей розвиток буде залежати від розуміння чуттєвої сфери тексту мовою оригіналу. Як зазначає А. Бовт, людина засвоює Всесвіт за допомогою естетики, оскільки будь-яка діяльність індивіда неможлива без естетичної складової частини (Бовт, 2018: 23). Погодимось із думкою дослідниці, адже формування культури особистості, її життєвих цінностей поза розумінням світової історії, міфології, фольклору, релігії, природи є неможливим. Також неможливо формувати соціокультурні знання англійської мови без урахування її «лінгвістичної матерії» як середовища буття естетичної думки літературних творів. Цілком закономірно назвати мову мистецьким феноменом людської діяльності, адже вона містить крос-культурний потенціал формування особистості. Естетичні ресурси мови спрямовані на актуалізацію емотивно-чуттєвих рецепцій читача, формування його вподобань, посилення зворотної інтелектуальної та креативної діяльності (Маленко, 2010: 6), що разом зосереджуються у структурі роботи студента над текстовою інформацією.

Необхідно зазначити, що процесу навчального використання англомовних художніх текстів на заняттях має передувати первинне уявлення студента про літературу, яке тісно пов'язане з процесом читання загалом та іноземною мовою зокрема. Американські дослідники Д. Кідд й Е. Кастано переконливо довели, що читання творів студентами має цінний соціальний вплив, а художня література стає поліфонічною, адже «унікально залучає психологічні процеси, необхідні для отримання доступу до суб'єктивного досвіду персонажів» (Kidd, Castano, 2013: 377), викликаючи різні емотивні враження читачів. Британські нейрофізіологи під керівництвом Н. О'Салівен довели, що читання творів студентами вимагає гостроти розумового сприйняття, аби вони змогли бачити множинні смисли для орієнтації у життєвому просторі. На думку вчених, читання найдосконаліше сприяє пізнавальній здатності для осмислення та зіставлення водночас багатьох значень та смислів (O'Sullivan, 2015: 155). Наголосимо на тому, що саме розгляд значень, смислів, символіки образів складає основу інтерпретації художнього тексту для чуттєвого осягнення. Слушним доповненням згаданих висновків науковців є думка М. Мурашкіна про те, що «художня література є взагалі розігруванням мови. Автор не говорить, не пише, а розігрує свою мову» (Мурашкін, 2020: 30–31). Ця теза важлива для нашого дослідження, оскільки англійська мова має своє неповторне обличчя, втілене в конкретних постатях письменників (В. Шекспір, Р. Бернс, В. Блейк, Ш. Бронте, Дж.Г. Байрон, Г. Уеллс, О. Уайльд, Дж. Селінджер, Е. Хемінґуей, Т. Еліот, В. Вульф, Ф. Фіцджеральд, Дж. Толкін, С. Кінґ), робота з творами яких має перетворитись на творчий процес осягнення ідейно-художньої палітри тексту мовою оригіналу. М. Зубрицька зауважує, що література «втягує читача в царство гри творчої уяви та вимагає від нього особливо активної участі в процесі читання. Читач перестає бути пасивним спостерігачем гри, він перетворюється на гравця» (Зубрицька, 2004: 202). Саме тому під час текстуального опрацювання фрагментів поетичних, прозових і драматичних творів створюється своєрідний контекст гри, спостереження за змістом, дією, героями, завдяки чому формується розуміння прекрасного/потворного, приємного/огидного, піднесеного/пригніченого, трагічного/комічного світовідчуття.

На думку Г. Локаревої, система твору містить n-кількість потоків інформації, що разом складають своєрідну культурологічну сферу, а саме пізнавальний, художній, естетичний, інтелектуальний, емоційний, психологічний, морально-етичний, індивідуально-авторський, прагматичний, психоенергетичний (Локарева, 2017: 160). Названа інформація має актуалізувати мисленнєво-мовленнєву діяльність студента завдяки емпатії, яка виникає під час роботи з художнім текстом. Зазначимо, що істотною є саме інтерпретація уривків твору, аналіз ми віднесемо до суто лінгвістичної форми роботи, отже, студенти «повинні використовувати більш гнучкі інтерпретаційні ресурси, щоб зробити висновок про почуття та думки героїв» (Kidd, Castano, 2013: 377). Не варто доводити, що література володіє потенціалом «найдосконалішого виду мистецтва» (теза Г.-Е. Лессінґа), отже, художній текст якнайповніше пов'язує різні види мистецтв, активізує

їхні інтермедіальні світи предметних зв'язків: література – музика, література – кінематограф, література – живопис, література – театр тощо. Принагідно зазначимо, що дотримання міжмистецьких рівнів у вивченні іноземної мови сприяє багатоманітному розкриттю зображально-виражальних засобів тексту. Скажімо, вивчаючи поезії В. Блейка, співвідносимо і порівнюємо тексти з малярством, гравюрами митця; опрацьовуючи сонети, драми В. Шекспіра, пов'язуємо їх прочитання з кінематографом, театром; ознайомлюючись з екзотизмом поезій Дж.Г. Байрона, залучаємо музичні твори Ф. Ліста, Ф. Шуберта. Особливо покажемо в аспекті поєднання мистецьких рівнів є роман О. Вайльда «Портрет Доріана Грея», що складає візуально-композиційну матрицю тексту й живопису (портрет героя, інтер'єр, пейзаж міста), робота з якими потребує використання кінематографа й музики (екранізація, музичні твори Е. Саті, К. Дебюссі) задля унаочнення осмислення естетизму, сутності мистецтва, моральних проблем.

Текстуальне опрацювання англійського художнього тексту містить такі дидактичні аспекти:

- 1) мотивація до вивчення культурно-мистецького матеріалу;
- 2) забезпечення емотивного налаштування для позитивного засвоєння мовно-літературних знань, умінь, навичок;
- 3) аудіовізуальна репрезентація інформації, у процесі якої виявляється міжмистецька взаємодія для отримання естетичного задоволення;
- 4) занурення в сюжетну структуру тексту задля забезпечення активізації відомостей про художній стиль, напрям, збагачення словникового запасу;
- 5) інтерпретація ідейної проблематики й символіки, за допомогою яких виражено екстралінгвістичний контекст твору;
- 6) стилістичне осягнення художнього тексту, граматичних особливостей його побудови, засобів виразності;
- 7) порівняльне зіставлення перекладу фрагментів твору для визначення варіанта, який відповідає естетичним смакам студента;
- 8) вивчення фрагментів напам'ять, їхнє креативне відтворення під музичний акомпанемент тощо;
- 9) створення медійного продукту на основі опрацьованого твору тощо.

Визначені аспекти забезпечують розуміння естетичного змісту твору, обумовлюють формування оцінних суджень про мистецький твір, художнього бачення реального чи уявного, екзотичного чи буденного світу, притаманних літературному тексту, що стимулюватиме появу стійкого інтересу до словесного мистецтва як естетичної форми буття людини. Важливо, щоб робота з художнім текстом перетворювалась не на банальне читання і переклад, а на креативний процес у різних видах мовленнєвої діяльності, уявний діалог з автором, героєм, що спонукає до розуміння піднесеного в речах, мисленні, літературі. Варто наголосити на глибокій символічності мови у моделюванні образності, часопросторових елементів.

Рада Європи визначає володіння іноземною мовою ключовою компетенцією для успішного працевлаштування майбутнього фахівця. Однак припустимо, що опанування мови винятково для реалізації потреб особистості є лише фактично професійним (або побутовим) самовизначенням, одностороннім процесом мовної необхідності комунікації без урахування її яскраво вираженого мистецького змісту. На думку О. Козьменко, головна цінність освіти полягає у створенні ціннісних орієнтацій духовно-морального, інтелектуального, естетичного характеру, тому саме мистецтво є засобом формування особистості, зокрема реалізації її успішності (Козьменко, 2021: 261, 436), що наштовхує на думку про важливість гуманітарної освіти у формуванні культури молодого покоління, необхідної для самоствердження і розвитку. Естетична культура студента сьогодні формується під впливом суперечливих глобалізаційних процесів, зміни життєвих пріоритетів. Більшою мірою вона є носієм індивідуальних запитів, а не ціннісних орієнтацій. Використання англійських художніх текстів має уможливити входження студента в сучасне для нього середовище кризь мистецький світ, який дає змогу індивіду розвиватися у гармонії із самим собою та оточенням. Класична, сучасна література проєктує абсолютні цінності, прагнення людства різних епох до еволюції, що формує естетичний ідеал дійсності. Натомість складністю виявиться прищеплення естетичного смаку з використанням ресурсів іноземної мови, первинний рівень мовної підготовки, що потребуватиме постійної системної роботи студента.

Висновки. Мистецька обізнаність студента з оригінальними творами сприятиме засвоєнню англійської мови на засадах високої естетичної культури. Художньо-ціннісна інформація тексту детермінує психологічну сферу, рефлексії суб'єкта, його здатність відчувати вічне у літературній дійсності. Англійська поезія, проза й драматургія впливають на позасвідомо-емоційні начала, зумовлюючи стан захоплення, ентузіазму. Почуття, думки, контекстуалізовані в англійському тексті, сприяють розвитку творчої уяви, вподобань, креативності комунікативної взаємодії. Завдяки роботі з художніми творами мовою оригіналу здобувачі вищої освіти поглиблюють свої знання про поетику словесного мистецтва, що дасть змогу бачити піднесене в буденному, відшукувати подібні аналогії в інших немистецьких англійських текстах. Естетична культура студента, сформована на основі англійських творів, забезпечує реалізацію розвивальної, гносеологічної, комунікативної функцій у побутовій і професійній діяльності, які є соціально необхідною умовою для розвитку високого рівня культури особистості.

Подальші дослідження будуть присвячені методиці формування естетичної культури здобувачів вищої освіти засобами англійських оригінальних текстів.

Список використаних джерел:

1. Бевз О. Інтерпретація англomовного тексту як засіб фасилітації особистісного саморозвитку студентів старших курсів мовних факультетів. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. № 4. С. 123–128.
2. Бовт А. Художньо-естетичне виховання учнівської молоді в середній школі Канади (кінець XX – початок XXI століття) : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01. Київ, 2018. 208 с.
3. Вишневецька М. Формування естетичної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва як психолого-педагогічна проблема. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2019. № 4. С. 97–102. DOI: 10.28925/2518-766X.2019.4.14.
4. Гришкова Р. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей. Миколаїв : вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.
5. Гук О. Теоретичні передумови формування естетичної культури. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2013. № 18. С. 193–199.
6. Зубрицька М. Homo legens: читання як соціокультурний феномен. Львів : Літопис, 2004. 352 с.
7. Кант І. Критика чистого розуму. Київ : Юніверс, 2000. 504 с.
8. Козьменко О. Підготовка успішної людини в закладах вищої освіти США (друга половина XX – початок XXI століття) : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.01. Київ, 2021. 564 с.
9. Локарева Г. Художньо-естетична інформація твору мистецтва в формуванні духовного світу особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. № 4. С. 157–167.
10. Сіньтін Л. Виховання естетичної культури майбутніх хореографів у позааудиторній діяльності університету : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07. Умань, 2017. 217 с.
11. Маленко О. Лінгво-естетична інтерпретація буття в українській поетичній мовотворчості (від фольклору до постмодерну). Харків : вид-во ХНПУ ім. Г. Сковороди, 2010. 488 с.
12. Мурашкін М. Естетика і символіка. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ ; Монолит, 2020. 238 с.
13. Новейший философский словарь / сост. и гл. науч. ред. А. Грицанов. Минск : Книжный Дом, 2003. 1280 с.
14. Папушина В. Формування естетичної культури студентів засобами художньої літератури у виховній роботі вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. № 1. С. 131–136.
15. Тарнопольський О. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
16. Kidd D.C., Castano E. Reading literary fiction improves theory of mind. *Science*. 2013. № 342. P. 377–380. DOI: 10.1126/science.1239918.
17. O'Sullivan N. & etc. "Shall I compare thee": the neural basis of literary awareness, and its benefits to cognition. *Cortex*. 2015. № 73. P. 144–157. DOI: 10.1016/j.cortex.2015.08.014.

References:

1. Bevz, O. (2014). Interpretatsiia anhlomovnoho tekstu yak zasib fasylytatsii osobystisnoho samorozvytku studentiv starshykh kursiv movnykh fakultetiv [The interpretation of the English text as a means of facilitating the personal self-development of senior students of language faculties]. *Porivnialno-pedahohichni studii*, 4, 123–128 [in Ukrainian].
2. Bovt, A. (2018). Khudozhno-estetychne vykhovannia uchnivskoi molodi v serednii shkoli Kanady (kinets XX – pochatok XXI stolittia) [Artistic and Aesthetic Education of Students at Secondary School in Canada (the end of the 20th – the beginning of the 21st century)]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
3. Vyshnevetska, M. (2019). Formuvannia estetychnoi kultury maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva yak psykholo-ho-pedahohichna problema [Formation of aesthetic culture of a future music teacher as a psychological and pedagogical matter]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*, 4, 97–102. DOI: 10.28925/2518-766X.2019.4.14 [in Ukrainian].
4. Hryshkova, R. (2015). Metodyka navchannia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei [Methods of teaching English in the professional direction of students of non-philological specialties]. Mykolaiv [in Ukrainian].
5. Huk, O. (2013). Teoretychni peredumovy formuvannia estetychnoi kultury [Theoretical prerequisites for the formation of aesthetic culture]. *Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky*, 18, 193–199 [in Ukrainian].
6. Zubrytska, M. (2004). Homo legens: chytannia yak sotsiokulturnyi fenomen [Homo legens: reading as a socio-cultural phenomenon]. Lviv [in Ukrainian].
7. Kant, I. (2000). Krytyka chystoho rozumu [Critique of Pure Reason]. Kyiv [in Ukrainian].
8. Kozmenko, O. (2021). Pidhotovka uspishnoi liudyny v zakladakh vyshchoi osvity SSHA (druga polovyna XX – pochatok XXI stolittia) [Training of a successful person in institutions of higher education in the United States of America (the second half of the XXth – beginning XXIst century)]. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
9. Lokarieva, H. (2017). Khudozhno-estetychna informatsiia tvoru mystetstva v formuvanni dukhovnoho svitu osobystosti [Artistic and aesthetic information of the work of artin forming personality's spiritual world]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 4, 157–167 [in Ukrainian].
10. Sintin, L. (2017). Vykhovannia estetychnoi kultury maibutnikh khoreohrafiv u pozaaudytornii diialnosti universytetu [Education of aesthetic culture of future choreographers in extracurricular activity of the university]. Candidate's thesis. Uman [in Ukrainian].

11. Malenko, O. (2010). Lihvo-estetychna interpretatsiia buttia v ukrainskii poetychnii movotvorchosti (vid folkloru do post-modernu) [Lingvo-aesthetic interpretation of being in Ukrainian poetic language creation (from folklore to postmodern)]. Kharkiv [in Ukrainian].
12. Murashkin, M. (2020). Estetyka i symvolohiia [Aesthetics and symbolism]. Dnipro [in Ukrainian].
13. Gritcanov, A. (2003). Noveishii filosofskii slovar [The latest philosophical dictionary]. Minsk [in Russian].
14. Papushyna, V. (2015). Formuvannia estetychnoi kultury studentiv zasobamy khudozhnoi literatury u vykhovnii roboti vyshchych navchalnykh zakladiv [Formation of aesthetic culture of students by means of fiction in educational work of higher educational establishments]. *Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky*, 1, 131–136 [in Ukrainian].
15. Tarnopolskyi, O. (2019). Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli [Methods of Teaching Foreign Languages and Their Aspects in High School]. Dnipro [in Ukrainian].
16. Kidd, D.C., & Castano, E. (2013). Reading literary fiction improves theory of mind. *Science*, 342, 377–380. DOI: 10.1126/science.1239918 [in English].
17. O'Sullivan, N., & etc. (2015). “Shall I compare thee”: the neural basis of literary awareness, and its benefits to cognition. *Cortex*, 73, 144–157. DOI: 10.1016/j.cortex.2015.08.014 [in English].